

บทที่ 2

การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ : เขตการค้าเสรีอาเซียน

ภายหลังการสิ้นสุดยุคสงครามเย็น(Post Cold War) อันเนื่องมาจากการล่มสลายของระบบสังคมนิยมในยุโรปตะวันออกและสหภาพโซเวียต ทำให้ประเทศที่เคยอยู่ในระบอบการปกครองเหล่านี้ต่างพยายามพัฒนาตนเอง ด้วยการให้ความสนใจในการปรับปรุงเศรษฐกิจของประเทศอย่างจริงจังทั้งทางด้านการค้าและการลงทุน ส่งผลให้การค้าโลกมีการขยายตัวอย่างมาก ประกอบกับปัญหาเศรษฐกิจที่ตกต่ำอย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลาอันยาวนานในประเทศอุตสาหกรรมสำคัญและประเทศต่างๆ ทั่วโลก อันเนื่องมาจากการขึ้นราคาน้ำมันของโอเปคในปีพ.ศ.2522 จึงเป็นเหตุให้การแข่งขันทางการค้าทวีความรุนแรงมากขึ้น

ดังในระยะ 5-6 ปีที่ผ่านมา ได้มีการขยายตัวของกติกากันทางการค้าในรูปแบบมาตรฐานการทางการค้าที่เพิ่มมากขึ้น ทั้งมาตรฐานทางด้านภาษีและมาตรการที่มีใช่ภาษี ในลักษณะของการออกกฎหมายภายในของประเทศต่าง ๆ เช่น มาตรา 301 ของสหรัฐอเมริกาที่ใช้ตอบโต้ฝ่ายเดียวต่อประเทศผู้ค้าที่สหรัฐอเมริกาเห็นว่าการปฏิบัติทางการค้าที่ไม่เป็นธรรม หรือการกำหนดโควตาการนำเข้า การกำหนดมาตรฐานสุขอนามัยในระดับสูง ตลอดจนมาตรการใหม่ ๆ เช่น การเก็บภาษีต่อต้านการทุ่มตลาดและตอบโต้การอุดหนุน เป็นต้น ประกอบกับการสรุปผลการเจรจาทางการค้าเขตการค้าเสรีและความเป็นธรรมมากขึ้น ล้าช้ากว่าที่กำหนดไว้มาก และถึงแม้ว่าจะสามารถสรุปผลได้ตั้งแต่ปลายปีพ.ศ.2536 แต่ผลสรุปที่ได้ก็ยังไม่สมบูรณ์ตามที่คาดหวังไว้และยังมีเรื่องที่ต้องปรับปรุงอีกมาก

จากสภาพการณ์ดังกล่าวข้างต้น หน่วยธุรกิจจึงจำเป็นต้องมีการปรับตัวให้มีขนาดในการแข่งขันที่เหมาะสม(Economy of Scale) เพื่อสามารถแข่งขันกับประเทศอื่นๆ ได้ โดยอาศัยวิธีการอย่างหนึ่งด้วยการผลักดันให้รัฐบาลของประเทศตนหรือรัฐบาลของประเทศคู่ค้าลดขั้นตอนและกฎเกณฑ์ต่างๆ ในการทำการค้าระหว่างกัน อันเนื่องมาจากประเทศก็เปรียบเสมือนหน่วยธุรกิจเช่นกัน การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศให้มีขนาดใหญ่ขึ้นจึงเป็นหนทางหนึ่งของการเพิ่มอำนาจในการเจรจาต่อรองทางการค้ากับกลุ่มประเทศอื่นได้ ดังนั้นในปัจจุบันที่ภาวะการ

แข่งขันทางการค้าได้ทวีความรุนแรงมากขึ้น ได้ทำให้เกิดความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจขึ้นอย่างแพร่หลายโดยเฉพาะในระดับภูมิภาค เรียกว่า ภูมิภาคนิยม(Regionalism) ทั้งในประเทศพัฒนาแล้วและประเทศกำลังพัฒนา โดยมีรูปแบบของการรวมกลุ่มที่แตกต่างกัน แต่มีวัตถุประสงค์เดียวกัน คือ การขยายการค้าเสรีระหว่างกันและกัน เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันทางการค้า ตลอดจนเพื่อสร้างความแข็งแกร่งทางเศรษฐกิจของประเทศสมาชิก ดังรายละเอียดที่จะกล่าวต่อไป

การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ(Economic Integration)

การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ หมายถึง การทำความตกลงระหว่างประเทศในการที่จะเข้าร่วมกลุ่มกันของประเทศต่างๆ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นประเทศที่อยู่ในภูมิภาคเดียวกัน โดยมีจุดประสงค์เพื่อเสริมสร้างและรักษามลประโยชน์ทางเศรษฐกิจร่วมกัน โดยเฉพาะทางด้านการค้า ได้มีการพยายามแสวงหาช่องทางขยายการค้าระหว่างกันให้เป็นไปโดยเสรียิ่งขึ้น และมีขอบเขตกว้างขวางขึ้น โดยการลดหรือยกเลิกอุปสรรคและข้อกีดขวางทางการค้าทั้งในรูปของภาษีศุลกากร และมีใช่ภาษีศุลกากร(Tariff and Non-Tariff Barriers) ซึ่งการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจสามารถจำแนกตามความลึกซึ้งในการรวมกลุ่มของประเทศสมาชิกได้ 6 ลักษณะดังนี้

รูปแบบการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ

1. เขตการลดพิกัดอัตราภาษีศุลกากร(Preferential Area) เป็นการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ ในลักษณะที่ประเทศสมาชิกด้วยกันมีการลดหย่อนอัตราภาษีศุลกากรระหว่างกัน ซึ่งลักษณะดังกล่าวระดับภาษีสินค้าประเภทเดียวกันระหว่างประเทศสมาชิกจะถูกกว่าภาษีที่จัดเก็บกับสินค้านำเข้ามาจากประเทศที่สาม

2. เขตการค้าเสรี(Free Trade Area) เป็นการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ โดยประเทศสมาชิกทำความตกลงยกเลิกพิกัดอัตราภาษีศุลกากร และข้อจำกัดทางการค้าที่ไม่ใช่ภาษีศุลกากรระหว่างกัน เพื่อมุ่งให้เกิดเขตการค้าเสรีระหว่างประเทศสมาชิก แต่ประเทศสมาชิกยังสามารถที่จะกำหนดพิกัดอัตราภาษีศุลกากร หรือข้อจำกัดทางการค้าที่ไม่ใช่ภาษีศุลกากรกับประเทศนอกกลุ่มได้โดยเสรี และมีการใช้กฎระเบียบว่าด้วยถิ่นกำเนิดของสินค้า(Rules of Origin) ร่วมด้วย

3. สหภาพศุลกากร(Customs Union) เป็นการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจที่ก้าวไกลกว่าเขตการค้าเสรีไปก้าวหนึ่ง กล่าวคือ ประเทศสมาชิกนอกจากจะไม่มีภาษีและศุลกากรและไม่มีกีดกันการค้าสำหรับสินค้านำเข้าของประเทศสมาชิกแล้ว ยังมีเงื่อนไขเพิ่มเติม คือ ประเทศสมาชิกจะร่วมกันกำหนดพิกัดอัตราภาษีศุลกากรในอัตราเดียวกัน(Common Level) สำหรับสินค้าเข้าจากประเทศนอกกลุ่ม ซึ่งกฎเกณฑ์ข้อปฏิบัติต่างๆ ที่กำหนดขึ้นเพื่อใช้กับประเทศนอกกลุ่ม สมาชิกในกลุ่มทุกประเทศจะต้องยึดถือปฏิบัติตามเช่นเดียวกัน

4. ตลาดร่วม(Common Market) ในขณะที่เขตการค้าเสรีเป็นลักษณะจำกัดการเคลื่อนย้ายเสรีเฉพาะสินค้าเท่านั้น แต่การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจแบบตลาดร่วมจะมีความลึกซึ้งยิ่งไปกว่านั้น กล่าวคือ ในลักษณะการรวมกลุ่มดังกล่าว นอกจากสินค้าที่มีการเคลื่อนย้ายโดยเสรีแล้ว ปัจจัยการผลิตประเภทอื่นๆ คือ แรงงาน เงินทุน และการบริการก็สามารถมีการเคลื่อนย้ายได้โดยเสรี

5. สหภาพเศรษฐกิจ(Economic Union) เป็นการรวมกลุ่มที่ก้าวไกลกว่าลักษณะที่เป็นตลาดร่วม กล่าวคือ ในการรวมกลุ่มแบบสหภาพทางเศรษฐกิจนั้นปัจจัยการผลิตของประเทศสมาชิกจะมีการเคลื่อนย้ายโดยเสรีแล้ว รัฐบาลของประเทศสมาชิกยังมีการประสานนโยบายทางเศรษฐกิจ(Harmonization of Policies) ร่วมกัน

6. สหภาพทางเศรษฐกิจสมบูรณ์แบบ(Total Economic Union) เป็นการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจที่ลึกซึ้งถึงระดับที่ว่า ประเทศสมาชิกสามารถดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน(Common Economic Policy) ซึ่งหมายถึงไม่มีความแตกต่างกันในการบรรลุถึงลักษณะดังกล่าว และเงื่อนไขทางการเมืองจะต้องมีความพร้อมพออยู่แล้ว ในทางปฏิบัติการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจแบบนี้ จึงมักมีปรากฏการณ์ของการรวมกลุ่มทางการเมือง(Political Union) คู่ขนานกันไปด้วย

สาเหตุและแรงจูงใจของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจในปัจจุบัน

สาเหตุของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ

การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศในปัจจุบันประกอบด้วยปัจจัยหลายประการดังต่อไปนี้

1). เนื่องจากการขยายตัวของกาการค้ากันทางการค้าในปัจจุบันได้รุนแรงมากขึ้น ทำให้เกิดมาตรการกีดกันทางการค้าที่เพิ่มมากขึ้น โดยการออกกฎหมายของประเทศต่างๆ เช่น มาตรา 301 ของสหรัฐอเมริกา หรือการกำหนดโควตานำเข้า การกำหนดมาตรฐานสุขอนามัยระดับสูง ตลอดจนการใช้มาตรการใหม่ๆ ได้แก่ การเก็บภาษีต่อต้านการทุ่มตลาดและตอบโต้การอุดหนุน อันเนื่องมาจากปัญหาการขาดดุลการค้าอย่างหนัก จึงเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดปฏิกิริยาตอบสนองในรูปแบบของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจเกิดขึ้น

2). เนื่องจากการเจรจาการค้ากีดกันรอบอุรุกวัยล่าช้ากว่าที่กำหนดไว้มาก และถึงแม้ว่าจะสามารถสรุปผลได้ในปลายปี พ.ศ.2536 แต่ผลสรุปที่ได้ก็ยังไม่สมบูรณ์ตามที่คาดหวังไว้ และยังมีเรื่องต้องปรับปรุงอีกมาก

3). บทบาทของแกตต์ที่ลดลง อันเนื่องมาจากขาดการระดับประคองจากประเทศผู้นำทางด้านเศรษฐกิจ ดังเช่น ญี่ปุ่น ด้วยเหตุผลที่ญี่ปุ่นมองว่าตนเองขาดความพร้อมในทางการเมืองที่จะเปิดตลาดภายใน โดยเฉพาะตลาดการเกษตรตามข้อเรียกร้องของสหรัฐอเมริกาได้ และสหรัฐอเมริกาเอง ซึ่งเดิมก็เป็นผู้ระดับประคองแกตต์ก็เห็นว่าแกตต์เป็นเวทีที่มีความหมายไม่มากเท่าที่ควรและกฎเกณฑ์ของแกตต์ไม่อำนวยความสะดวกเพียงพอ นอกจากนี้แล้วลัทธิการค้าเสรีบนเวทีพหุภาคีของแกตต์ก็มีความหมายน้อยลงต่อสหรัฐอเมริกา ด้วยเหตุผลที่สงครามเย็นยุติไปแล้ว ประกอบกับสหรัฐอเมริกาประสบกับปัญหาการขาดดุลการค้าจึงลดบทบาทตนเองลง ดังนั้นแกตต์จึงมีบทบาทลดลงและทำให้เกิดการรวมกลุ่มมากขึ้น

4). เกิดจากความคิดที่ว่าถ้ามีการลดข้อกีดกันทางการค้าระหว่างกัน จะทำให้เกิดประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจ ทั้งในด้านการผลิต การแข่งขัน และการขยายตัวของตลาด

5). เกิดจากความคิดที่ว่า ตลาดที่ใหญ่เท่านั้นที่จะทำให้เกิดพลังต่อรองที่ทำให้มีการลดหรือยกเลิกอุปสรรคที่เข้มแข็ง

แรงจูงใจในการรวมกลุ่ม

แรงจูงใจในการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจในแต่ละภูมิภาคนั้น สามารถพิจารณาได้ 2 ด้าน ดังนี้

1). แรงจูงใจจากภายในภูมิภาค

1.1) แรงจูงใจในการเพิ่มขนาดของตลาดและโอกาสในการเข้าสู่ตลาด และเพื่อให้มีรายได้จากการส่งออกเพิ่มขึ้น

1.2) แรงจูงใจในการส่งเสริมให้มีการรวมตัวทางการเมืองระหว่างประเทศสมาชิก เพื่อผ่อนคลายปัญหาความตึงเครียดทางการเมืองระหว่างประเทศในภูมิภาค จากการมีความร่วมมือทางการเมืองอย่างใกล้ชิด

1.3) แรงจูงใจในการบรรลุวัตถุประสงค์ของนโยบายเศรษฐกิจและการค้าของประเทศ เนื่องจากการรวมกลุ่มจะช่วยส่งเสริมการค้า และการนำไปสู่เป้าหมายทางเศรษฐกิจในระยะยาว รวมทั้งทำให้เกิดความสมดุลทางการค้าและการลงทุน

2). แรงจูงใจจากภายนอกภูมิภาค

2.1) เพื่อใช้เป็นเครื่องต่อรองในการเจรจาทางการค้าในการเข้าสู่ตลาดของประเทศอื่น กลุ่มอื่น หรือประเทศที่พัฒนาแล้ว และเพื่อป้องกันการใช้มาตรการปกป้องทางการค้า ตลอดจนเพื่อประโยชน์ในการขยายตลาดของภูมิภาคให้กว้างขึ้น

2.2) เพื่อส่งเสริมนโยบายทดแทนการนำเข้า และลดการพึ่งพาทางด้านเศรษฐกิจ และเงินทุนจากประเทศพัฒนาแล้ว สำหรับประเทศกำลังพัฒนา

การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจช่วงทศวรรษ 1960 ถึงปัจจุบัน

ในปัจจุบันภูมิภาคหลายแห่งได้มีการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจเกิดขึ้นทั้งในประเทศพัฒนาแล้วและประเทศกำลังพัฒนาอย่างแพร่หลาย ตั้งแต่ภายหลังสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่สองซึ่งได้มีการขยายตัวของ การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจอยู่สองช่วงด้วยกัน ดังนี้

ช่วงแรกเป็นช่วงระหว่างทศวรรษที่ 1950 ถึงทศวรรษที่ 1960 เริ่มตั้งแต่ปีค.ศ.1958 ประเทศในแถบยุโรป ซึ่งประกอบด้วยสมาชิก 6 ประเทศ คือ ฝรั่งเศส อิตาลี เยอรมนีตะวันตก เบลเยียม เนเธอร์แลนด์ และลักเซมเบิร์ก ได้มีการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจแบบตลาดร่วมเกิดขึ้น ภายใต้ชื่อ ประชาคมเศรษฐกิจยุโรป(European Economic Community : EEC) ตามสนธิสัญญาแห่งกรุงโรมอันถือเป็นธรรมนูญของประชาคมยุโรป และได้มีสมาชิกเพิ่มขึ้นในปีค.ศ.1973 คือ อังกฤษ เดนมาร์ก และไอร์แลนด์ และได้มีการเปลี่ยนชื่อเป็น ประชาคมยุโรป(European Community : EC)ในเวลาต่อมา ในปีค.ศ.1960 ยุโรปเหนือได้มีการจัดตั้งสมาคมการค้าเสรีแห่งยุโรป(European Free Trade Association : EFTA) ขึ้น ประกอบด้วย สมาชิก 7 ประเทศ คือ ออสเตรีย ฟินแลนด์ นอร์เวย์ ไอร์แลนด์ สวีเดน สวิตเซอร์แลนด์ และอังกฤษ และนอกจากในยุโรปแล้วในอเมริกาใต้ก็ได้มีการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจเกิดขึ้นเช่นกัน ในปีค.ศ.1961 ในนามของ สมาคมการค้าเสรีแห่งละตินอเมริกา(Latin America Free Trade Association : LAFTA) ส่วนทางด้านภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก็เช่นเดียวกัน ได้มีการจัดตั้งสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้(Association of South East Asia Nations : ASEAN) ขึ้นเมื่อปีค.ศ.1967 และในปีถัดมา คือ ปีค.ศ.1968 ประชาคมยุโรปได้ก้าวเข้าสู่การเป็นสหภาพศุลกากร ซึ่งถือเป็นขั้นตอนสู่การรวมเป็นตลาดร่วมดังที่ได้ระบุไว้ในสนธิสัญญากรุงปารีสและกรุงโรม

สำหรับช่วงที่สอง ตั้งแต่กลางทศวรรษที่ 1980 จนถึงปัจจุบัน โดยเริ่มตั้งแต่ปีค.ศ.1985 ประชาคมยุโรปได้ประกาศอย่างเป็นทางการถึงเป้าหมายที่จะรวมเป็นตลาดเดียว และในปีค.ศ. 1988 สหรัฐอเมริกาและแคนาดาก็ได้มีข้อตกลงร่วมกันที่จะจัดตั้งข้อตกลงการค้าเสรีสหรัฐอเมริกา-แคนาดาขึ้น ในปีถัดมา คือ ปีค.ศ.1989 ญี่ปุ่นและออสเตรเลียได้พยายามผลักดันให้เกิดความร่วมมือในประเทศเอเชีย-แปซิฟิก ขึ้น โดยความเห็นชอบของสหรัฐอเมริกาและประเทศในกลุ่มอาเซียน จึงทำให้เกิดกลุ่มความร่วมมือเศรษฐกิจเอเชีย-แปซิฟิก(Asia-Pacific Economic Cooperation : APEC) เกิดขึ้น ซึ่งเริ่มต้นประกอบด้วยประเทศสมาชิก 12 ประเทศ ได้แก่ อาเซียน 6 ประเทศ ญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา แคนาดา สาธารณรัฐเกาหลี ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ และในเวลาต่อมา ได้มีสมาชิกเพิ่มขึ้นอีก 6 ประเทศ คือ สาธารณรัฐประชาชนจีน ฮ่องกง ซิลิ ปาปัวนิวกินี และเม็กซิโก นอกจากนี้ในปีค.ศ.1993 ประชาคมยุโรปก็ได้บรรลุเป็นยุโรปตลาดเดียว หรือ การเป็นตลาดร่วมสมบูรณ์(สหภาพยุโรป หรือ European Union : EU)ได้ในที่สุด โดยมียุโรปเหนือและยุโรปตะวันออกเข้าร่วมด้วย และกำลังพัฒนาไปสู่การเป็นสหภาพทางเศรษฐกิจและการเมือง ในขณะที่เดียวกันอเมริกาเหนือก็ได้มีการจัดตั้งเขตการค้าเสรีอเมริกาเหนือ(North America Free Trade Area : NAFTA) ขึ้น อันประกอบด้วย สหรัฐอเมริกา แคนาดา และเม็กซิโก รวมทั้งมีแนว

ความคิดที่จะขยายเขตการค้าเสรีไปสู่ประเทศอื่นๆ ในละตินอเมริกาด้วย เช่นเดียวกับอาเซียนที่ได้มีการขยายความร่วมมือภายในกลุ่มมากขึ้น โดยมีมติให้มีการจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน หรือ ASEAN Free Trade Area : AFTA ขึ้นด้วยเช่นกัน

จากการรวมกลุ่มดังกล่าวข้างต้นสามารถพิจารณาได้ว่า การขยายตัวของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจในแต่ละช่วงนั้นจะประกอบด้วย การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจทั้งในประเทศพัฒนาแล้วและประเทศกำลังพัฒนา ซึ่งมีผลของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน โดยในประเทศพัฒนาแล้วการรวมกลุ่มส่วนใหญ่ประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี อันเนื่องมาจากเป็นการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจในระดับสูงทุกด้าน มีการประสานนโยบายทางเศรษฐกิจและการเมืองระหว่างกัน รวมทั้งการดำเนินนโยบายการเงิน การคลังที่สอดคล้องกัน และเปิดให้มีการเคลื่อนย้ายปัจจัยการผลิตได้อย่างเสรี

ในขณะที่การรวมกลุ่มของประเทศกำลังพัฒนาส่วนใหญ่ไม่ค่อยประสบความสำเร็จ อันเนื่องมาจากปัจจัยทางด้านการเมืองและปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ ตามการวิเคราะห์ของ องค์การความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (Organization for Economic Cooperation and Development : OECD) พบว่าปัจจัยทางด้านการเมือง ที่ขาดการยึดมั่นหรือการทำให้เกิดผลทางปฏิบัติในการทำให้เกิดการค้าเสรีในภูมิภาค เป็นสาเหตุของการรวมกลุ่มที่ไม่ประสบความสำเร็จ และการที่ประเทศสมาชิกไม่สามารถที่จะผลักดันให้จุดมุ่งหมายของการรวมกลุ่มอยู่เหนือจุดมุ่งหมายของประเทศได้ และในหลายประเทศก็ไม่มีเตรียมพร้อมที่จะเสียสละเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจ เมื่อมีการค้าเสรีหลายประเทศก็จะใช้มาตรการทวิภาคีและการจำกัดการค้าเมื่อการนำเข้าทำให้เกิดปัญหาในการปรับตัวของอุตสาหกรรมในประเทศ ซึ่งปัญหาการปรับตัวนี้จะนำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างประเทศสมาชิก ในเรื่องของการกระจายค่าใช้จ่ายและผลประโยชน์ที่ได้จากการรวมกลุ่ม

และปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ ที่ทำให้การรวมกลุ่มไม่ประสบความสำเร็จ ก็คือ ความไม่เท่าเทียมกันทางด้านรายได้ และการกระจายระดับการพัฒนาอุตสาหกรรม ทำให้ผลประโยชน์จากการค้าไม่สม่ำเสมอ การรวมกันในระดับต่ำของกลุ่มประเทศที่มีโครงสร้างการผลิตและทรัพยากรธรรมชาติคล้ายกัน และมีนโยบายที่ให้ความสำคัญต่ออุตสาหกรรมในประเทศ และความไม่สมดุลทางด้านมหภาค ทำให้การปรับตัวของประเทศและการปรับตัวเพื่อผลประโยชน์ร่วมกันในการรวมกลุ่มเป็นสิ่งที่ทำได้ยาก

แต่ก็มีการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของประเทศกำลังพัฒนาบางกลุ่มที่ค่อนข้างประสบความสำเร็จ อันได้แก่ เขตการค้าเสรีแห่งละตินอเมริกา(Latin American Free Trade Association : LAFTA) ตลาดร่วมอเมริกากลาง(Central America Common-Market) และสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้(Association of South East Asia Nations : ASEAN) ซึ่งต่อมาได้มีการขยายความร่วมมือภายในกลุ่มเป็นเขตการค้าเสรีอาเซียน(ASEAN Free Trade Area : AFTA) และประเทศไทยก็เป็นสมาชิกประเทศหนึ่งในจำนวนสมาชิกทั้งหมดด้วย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

เขตการค้าเสรีอาเซียน(ASEAN Free Trade Area : AFTA)

ความเป็นมาของเขตการค้าเสรีอาเซียน

ในปี พ.ศ.2510 ประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อันได้แก่ อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และไทย ได้มีมติร่วมกันให้มีการจัดตั้ง สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้(Association of South East Asia Nations : ASEAN) หรือ “อาเซียน” ขึ้น เพื่อวัตถุประสงค์ในความร่วมมือให้เกิดสันติภาพและนำมาซึ่ง เสถียรภาพทางการเมือง ความมั่นคง และความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจในภูมิภาคอาเซียน และในปีพ.ศ.2527 ได้มี บรูไน เข้าร่วมเป็นสมาชิกเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งประเทศ

และสำหรับวัตถุประสงค์ทางด้านความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจในภูมิภาคอาเซียน ได้เริ่มมีการเจรจาอย่างจริงจัง เมื่อปีพ.ศ.2519 ในการประชุมสุดยอดครั้งแรก ที่เมืองบานลึ ประเทศอินโดนีเซีย ซึ่งในการเจรจาดังนี้ได้มีการกำหนดโครงการความร่วมมือทางเศรษฐกิจร่วมกันหลายโครงการด้วยกัน ดังต่อไปนี้

โครงการความร่วมมือทางเศรษฐกิจของอาเซียน ประกอบด้วย

- 1). ข้อตกลงว่าด้วยสิทธิพิเศษทางการค้าของอาเซียน(ASEAN Preferential Trading Agreements : PTA) เป็นข้อตกลงเกี่ยวกับระบบการลดหย่อนอัตราภาษีศุลกากรภายในกลุ่มอาเซียน
- 2). โครงการอุตสาหกรรมอาเซียน(ASEAN Industrial Project : AIP) เป็นการจัดสรรโครงการร่วมทุนในอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ให้แก่แต่ละประเทศสมาชิกดำเนินการ

3). โครงการร่วมลงทุนทางอุตสาหกรรมของอาเซียน(ASEAN Industrial Joint Ventures Scheme : AIJV) เป็นโครงการที่ประเทศผู้เข้าร่วมโครงการจะให้สิทธิพิเศษการลดหย่อนอัตราภาษีศุลกากรแก่สินค้าในโครงการ

4). โครงการแบ่งผลผลิตทางอุตสาหกรรมอาเซียน (ASEAN Industrial Complementation Scheme : AIC) เป็นโครงการแบ่งผลผลิตขึ้นส่วนรถยนต์เฉพาะยี่ห้อและรุ่น(Brand-to-Brand Complementation Scheme : BBC)

จากโครงการความร่วมมือดังกล่าวข้างต้น ถึงแม้ว่าจะประกอบด้วยโครงการความร่วมมือทางเศรษฐกิจหลายโครงการด้วยกัน แต่ก็ไม่ประสบความสำเร็จตามที่ได้ตั้งจุดมุ่งหมายไว้เท่าที่ควร โดยมีการใช้ประโยชน์จากโครงการสิทธิพิเศษทางการค้า(PTA) เพียงเล็กน้อยเท่านั้น อันเนื่องมาจากมีอุปสรรคที่สำคัญหลายประการ ซึ่งแตกต่างจากวัตถุประสงค์ทางด้านความร่วมมือเพื่อความสันติภาพที่นับได้ว่า อาเซียนประสบความสำเร็จอย่างมาก ดังเช่น กรณีปัญหาภายในประเทศกัมพูชา อาเซียนได้มีส่วนนำความสงบและสันติภาพกลับมาสู่ภูมิภาคอีกครั้ง

ปัญหาและอุปสรรคของความร่วมมือทางเศรษฐกิจของอาเซียน

- 1). ความแตกต่างในการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจของแต่ละประเทศสมาชิกส่งผลให้เกิดความร่วมมือไม่เต็มที่
- 2). สภาพภูมิศาสตร์และเศรษฐกิจที่คล้ายคลึงกัน ตลอดจนการพัฒนาเศรษฐกิจอยู่ในระดับใกล้เคียงกัน ทำให้การพึ่งพาซึ่งกันและกันอยู่ในระดับต่ำ
- 3). รายการสินค้าส่วนใหญ่ ที่ให้สิทธิพิเศษทางการค้าระหว่างกันไม่ตรงกับความต้องการของประเทศสมาชิก ประกอบกับอัตราภาษีที่จัดเก็บจากสินค้านำเข้าภายใต้สิทธิพิเศษทางการค้า(PTA) จะได้รับการลดหย่อนร้อยละ 25 จากอัตราภาษีนำเข้าสินค้าโดยทั่วไป แต่ในความเป็นจริงแล้วยังต้องเสียภาษีประเภทอื่นๆ อีก ทำให้การลดหย่อนภายใต้ PTA แทบจะไม่แตกต่างจากการไม่ได้นำเข้าภายใต้ PTA ทำให้สมาชิกใช้สิทธิพิเศษทางการค้าน้อยมากเพียงไม่เกินร้อยละ 5 ของสมาชิกทั้งหมด(คู่แข่ง,2536) และถ้าพิจารณาสัดส่วนจำนวนของรายการสินค้าที่ใช้สิทธิพิเศษของทั้งกลุ่มสมาชิกอาเซียนต่อจำนวนรายการสินค้าที่มีการให้สิทธิพิเศษทั้งหมดแล้ว จะพบว่ามีค่าน้อยมากเพียงร้อยละ 3 เท่านั้น ดังตารางที่ 2.1 (วารสารเศรษฐกิจ ธนาคารกรุงเทพฯ,2536)

4). นอกจากนี้ในการให้สิทธิพิเศษทางการค้าระหว่างกัน จะไม่สามารถยกเลิกหรือเพิกถอนได้ นอกจากมีการชดเชยด้วยรายการที่เหมาะสมและต้องได้รับความเห็นชอบของสมาคมอาเซียน ทำให้การพิจารณาสินค้าที่ให้สิทธิพิเศษของแต่ละประเทศเป็นไปอย่างเข้มงวดเกินไป รวมถึงระเบียนการปฏิบัติในการขอใช้สิทธิพิเศษมีความยุ่งยาก

จากการไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควรในความร่วมมือทางเศรษฐกิจของอาเซียนดังกล่าวข้างต้น ประกอบกับผลจากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทางเศรษฐกิจและการค้าระหว่างประเทศของภูมิภาคต่างๆ ได้ก่อให้เกิดแรงกดดันในการกีดกันทางการค้าที่ทวีความรุนแรงมากขึ้น ทำให้ประเทศต่างๆ หันมาให้ความสนใจเกี่ยวกับแนวความคิดในการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจอย่างแพร่หลาย

ตารางที่ 2.1 การใช้สิทธิพิเศษ PTA ของประเทศสมาชิกอาเซียนในปี พ.ศ.2530

ประเทศ	จำนวนของรายการสินค้าภายใต้ PTA ทั้งหมด	จำนวนของรายการสินค้าที่มีการใช้สิทธิ PTA	สัดส่วน (ร้อยละ)
อินโดนีเซีย	2,754	45	2
ฟิลิปปินส์	3,443	N.A.	N.A.
ไทย	1,854	92	5
มาเลเซีย	2,267	86	4
สิงคโปร์	2,465	114	5
รวม	12,783	337	3

ที่มา : วารสารเศรษฐกิจ ธนาคารกรุงเทพ , 2535

ในขณะเดียวกัน อัตราเศรษฐกิจของประเทศในอาเซียนได้เจริญเติบโตอย่างรวดเร็วตั้งแต่ต้นทศวรรษ 1980 แม้ว่าถ้าคิดเป็นปริมาณเงินแล้วนับว่ายังน้อย และค่า GDP ของทุกประเทศในอาเซียนรวมกันแล้วไม่ถึงร้อยละ 2 ของค่า GDP ของโลกก็ตาม แต่ถ้าพิจารณาทางด้านจำนวนประชากรร่วมด้วย จะพบว่าอาเซียนมีประชากรจำนวนมากคิดเป็นร้อยละ 6.0 ของประชากรโลก หรือประมาณ 318.9 ล้านคนในปีพ.ศ.2533 ซึ่งใกล้เคียงกับกลุ่มนาฟต้า ที่มีประชากรคิดเป็นร้อยละ 6.9 ของประชากรโลก หรือประมาณ 362.7 ล้านคน และมีการทำการค้าภายในกลุ่มถึงร้อยละ 18.1 ในขณะที่อาเซียนมีการทำการค้าภายในกลุ่มเพียงร้อยละ 4.4 เท่านั้น ดังตารางที่ 2.2

ทำให้แนวความคิดในการขยายความร่วมมือทางเศรษฐกิจภายในกลุ่มอาเซียนมีมากขึ้น และเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจภายในภูมิภาคให้แข็งแกร่ง สามารถสร้างอำนาจต่อรองทางการแข่งขันในตลาดโลกได้ รวมทั้งเพื่อเตรียมพร้อมสำหรับรองรับการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและการค้าของโลกในระยะต่อไป

ดังนั้นในปีพ.ศ.2534 ประเทศไทยโดยการนำของนายกรัฐมนตรีนายอานันท์ ปันยารชุน ในขณะนั้นได้เสนอแนวความคิดในการจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียนขึ้น และที่ประชุมได้มีมติให้มีการจัดตั้ง เขตการค้าเสรีอาเซียน(ASEAN Free Trade Area : AFTA) ขึ้น ประกอบด้วยสมาชิก 6 ประเทศ คือ อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ บรูไน ไทย และเมื่อวันที่ 28 กรกฎาคม พ.ศ.2538 ได้มีสมาชิกเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งประเทศ คือ เวียดนาม อย่างไรก็ตามแนวความคิดในการจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียนได้เคยรับการเสนอมาแล้วเมื่อหลายปีก่อนจากประเทศสมาชิกอื่น เช่น สิงคโปร์ และฟิลิปปินส์ แต่เนื่องจากสถานการณ์ในขณะนั้นไม่เอื้ออำนวย จึงไม่ได้รับการตอบสนองเท่าที่ควร และในการจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียนได้มีวัตถุประสงค์และข้อตกลงร่วมกันดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2.2 จำนวนประชากรและตัวเลขทางเศรษฐกิจที่สำคัญของกลุ่มเศรษฐกิจต่างๆ

กลุ่มเศรษฐกิจ	จำนวนประชากร (หน่วย : ล้านคน)	GDP ต่อหัว (หน่วย : ดอลลาร์สหรัฐ)	สัดส่วนการค้าระหว่าง สมาชิกในกลุ่ม(ร้อยละ)
นาฟต้า (ร้อยละ)	362.7 (6.9)	6,200.1 (27.8)	18.1
สหภาพยุโรป (ร้อยละ)	360.4 (6.8)	6,872.6 (30.8)	47.8
อาเซียน (ร้อยละ)	318.9 (6.0)	312.1 (1.4)	4.4
โลก (ร้อยละ)	5,283.9 (100.0)	22,298.8 (100.0)	100.0

ที่มา : วารสารเศรษฐศาสตร์จุฬาลงกรณ์ , ปีที่4 ฉบับที่ 3 ธันวาคม 2535

วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน

1. เพื่อให้การค้าภายในกลุ่มอาเซียนเป็นไปโดยเสรี มีอัตราภาษีศุลกากรต่ำสุด และปราศจากข้อจำกัดที่มีใ้ภาษีศุลกากร

2. เพื่อเป็นการดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศเข้าสู่ภูมิภาคอาเซียน

3. เพื่อเตรียมพร้อมสำหรับสถานการณ์เศรษฐกิจและการค้าโลกที่จะเสรียิ่งขึ้น จากผลการเจรจาการค้าหลายฝ่ายรอบอุรุกวัย ในการบรรลุข้อตกลงทั่วไปว่าด้วยภาษีศุลกากรและการค้า (General Agreement on Tariffs and Trade : GATT)

ข้อตกลงร่วมกันในการจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน

ในการประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 4 ณ ประเทศสิงคโปร์ ระหว่างวันที่ 27-28 มกราคม พ.ศ.2536 ที่ประชุมได้ร่วมลงนามในข้อตกลงที่สำคัญ ว่าด้วยการขยายความร่วมมือทางการค้าภายในอาเซียน โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อร่วมมือกันจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียนขึ้น และมีการลงนามในข้อตกลงสำคัญ 3 ประการ ได้แก่

1. ข้อตกลงแม่บทว่าด้วยการขยายความร่วมมือทางเศรษฐกิจของอาเซียน(Framework Agreement on Enhancing Asean Economic Cooperation) เป็นแผนแม่บทที่ครอบคลุมความร่วมมือทางเศรษฐกิจของอาเซียนในทุกด้าน และกำหนดแนวทางความร่วมมือไว้อย่างกว้างขวาง

2. ข้อตกลงว่าด้วยการใช้อัตราภาษีพิเศษที่เท่ากันสำหรับเขตการค้าเสรีอาเซียน(CEPT Agreement หรือ Agreement on the Common Effective Preferential Tariff for the AFTA) โดยระบุถึงกลไกสำคัญของการลดอัตราภาษีศุลกากรในการดำเนินงานของ AFTA

3. ปฏิญญาสิงคโปร์ปีพ.ศ.2536(Singapore Declaration of 1992) โดยระบุเจตนารมณ์ในการจัดตั้ง AFTA วิธีและระยะเวลาในการดำเนินการ รวมทั้งกลุ่มสินค้า 15 รายการที่จะมีการเร่งลดอัตราภาษีศุลกากรก่อนเป็นชุดแรก

สาระสำคัญและข้อผูกพันเบื้องต้นของการปฏิบัติตามมาตรการอัตราภาษีพิเศษที่เท่ากัน (CEPT Agreement)

ภายใต้การดำเนินการของเขตการค้าเสรีอาเซียน จะใช้มาตรการอัตราภาษีพิเศษที่เท่ากัน(CEPT) เป็นกลไกในการลดอัตราภาษีศุลกากรสำหรับสินค้าของ AFTA ให้เหลือร้อยละ 0-5 ภายในระยะเวลา 15 ปี เริ่มจากวันที่ 1 มกราคม พ.ศ.2536 และจะมีผลโดยสมบูรณ์ในวันที่ 1 มกราคม พ.ศ.2551 โดยครอบคลุมสินค้าทุกประเภท หรือสินค้าอุตสาหกรรม สินค้าทุน และสินค้า

เกษตรแปรรูป ยกเว้นสินค้าเกษตรไม่แปรรูป หรือเปลี่ยนแปลงไปจากรูปแบบเดิมน้อยที่สุด ซึ่งสามารถจำแนกสินค้าเป็น 3 กลุ่มด้วยกัน คือ

- สินค้าที่นำเข้าดำเนินการใช้มาตรการอัตราภาษีพิเศษที่เท่ากันทันที(Inclusion List)
- สินค้าที่ขอยกเว้นเป็นการชั่วคราว อันเนื่องมาจากยังไม่พร้อมเข้าดำเนินการใช้มาตรการอัตราภาษีพิเศษที่เท่ากัน(Temporary Exclusion List : TEL) แต่จะมีการทบทวนเพื่อนำมาดำเนินการใช้มาตรการอัตราภาษีพิเศษที่เท่ากัน ในปีที 8 ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 118 รายการ
- สินค้าที่สงวนไว้เนื่องจากเหตุผลด้านความมั่นคง ศิลธรรม การคุ้มครองชีวิต และสินค้าที่เป็นวัตถุทางศิลปะ ประวัติศาสตร์ หรือโบราณคดี จะได้รับการยกเว้นจากการเข้าดำเนินการภายใต้อัตราภาษีพิเศษที่เท่ากันเป็นการถาวร(General Exception : GE)

แผนการลดอัตราภาษีศุลกากรสำหรับมาตรการอัตราภาษีพิเศษที่เท่ากัน (ระยะเวลา 15 ปี)

1). การลดอัตราภาษีศุลกากรเร่งด่วน(Fast Track)

ซึ่งประกอบด้วยสินค้าที่นำเข้าแผนการลด 15 กลุ่มด้วยกัน อันได้แก่ ซีเมนต์ ปูนยผลิตภัณฑ์หนัง เยื่อกระดาษ สิ่งทอ อัญมณี-เครื่องประดับ เครื่องใช้ไฟฟ้า เฟอร์นิเจอร์ไม้-หวาย น้ำมันพืช เคมีภัณฑ์ ภาชนะภัณฑ์ พลาสติก ผลิตภัณฑ์ยาง ผลิตภัณฑ์เซรามิก และผลิตภัณฑ์แก้ว-แคโทดที่ทำจากทองแดง ซึ่งมีขั้นตอนในการลดภาษีศุลกากร ดังนี้

- สินค้าที่มีอัตราภาษีสูงกว่าร้อยละ 20 จะลดเหลือร้อยละ 0-5 ภายใน 10 ปี
- สินค้าที่มีอัตราภาษีร้อยละ 20 หรือต่ำกว่า จะลดเหลือร้อยละ 0-5 ภายใน 7 ปี

2). การลดอัตราภาษีศุลกากรตามปกติ(Normal Track)

- สินค้าที่มีอัตราภาษีสูงกว่าร้อยละ 20 จะลดเหลือร้อยละ 20 ภายใน 5-8 ปี และเหลือร้อยละ 0-5 ภายใน 7 ปี ทั้งนี้ให้เสร็จสิ้นภายในวันที่ 1 มกราคม พ.ศ.2551
- สินค้าที่มีอัตราภาษีร้อยละ 20 หรือต่ำกว่า จะลดเหลือร้อยละ 0-5 ภายใน 10 ปี

แต่เนื่องจาก การดำเนินการของเขตการค้าเสรีอาเซียน โดยเฉพาะการลดอัตราภาษีศุลกากรภายใต้กรอบมาตรการอัตราภาษีพิเศษที่เท่ากันมีความคืบหน้าไปน้อยมาก อันมีสาเหตุสำคัญหลายประการสามารถสรุปได้ ดังต่อไปนี้

ปัญหาของการใช้มาตรการอัตราภาษีพิเศษที่เท่ากัน(CEPT) ได้แก่

- 1). ปัญหาในการเปรียบเทียบพิกัดอัตราภาษีศุลกากร อันเนื่องมาจากความแตกต่างของการแบ่งพิกัดอัตราภาษีศุลกากรในแต่ละประเทศสมาชิก
- 2). การกำหนดช่วงระยะเวลาของการลดอัตราภาษีศุลกากรมีช่วงห่างมากเกินไป เช่น กำหนดให้มีการลดภาษีศุลกากรของสินค้าที่มีอัตราภาษีศุลกากรสูงกว่าร้อยละ 20 เหลือร้อยละ 20 ภายใน 5-8 ปี ทำให้ประเทศสมาชิกจะเริ่มกำหนดการลดภาษีศุลกากรเมื่อใกล้กับระยะวงสุดท้าย คือ ในปีที่ 7.หรือ ปีที่ 8 เป็นส่วนใหญ่
- 3). การกำหนดให้มีสินค้าที่ขอยกเว้นเป็นการชั่วคราว(Exclusion List) โดยไม่มีการกำหนดแนวทางลดภาษีที่ชัดเจนไว้ ทำให้มีการอาศัยช่องว่างดังกล่าวของสมาชิกบางประเทศนำสินค้าที่ไม่มีศักยภาพในการแข่งขันไปอยู่ในรายการยกเว้นเป็นจำนวนมาก
- 4). การขาดการกำหนดแนวทางในการยกเลิกมาตรการ และอุปสรรคทางการค้าอื่นที่ไม่ใช่ภาษี โดยไม่มีนิยามที่ชัดเจนและไม่มีแนวทางดำเนินการยกเลิก ทำให้ที่ผ่านมายังไม่มีการยกเลิกมาตรการและอุปสรรคดังกล่าวของประเทศสมาชิกใด
- 5). สมาชิกแต่ละประเทศ คำนึงถึงผลประโยชน์ของตนเองมากกว่าผลประโยชน์ของกลุ่ม ทำให้เกิดความระมัดระวังมากขึ้นในการดำเนินการตาม CEPT ดังเช่น เมื่อมีการยื่นกำหนดการลดอัตราภาษีศุลกากรเมื่อปลายปีพ.ศ.2535 อินโดนีเซียและฟิลิปปินส์มีกำหนดการเริ่มลดอัตราภาษีเข้าไปถึงปี พ.ศ.2538 และ ปีพ.ศ.2539 ตามลำดับ

ดังนั้น ในการประชุมรัฐมนตรีเศรษฐกิจอาเซียน(ASEAN Economic Ministers : AEM) ครั้งที่ 26 ณ จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อปีพ.ศ.2537 ได้ผลสรุปให้มีการปรับปรุงระยะเวลาในการดำเนินการภายใต้มาตรการอัตราภาษีพิเศษที่เท่ากันของเขตการค้าเสรีอาเซียน จาก 15 ปี ให้เหลือ 10 ปี หรือให้เสร็จสิ้นภายใน วันที่ 1 มกราคม พ.ศ.2546 ยกเว้นกรณีพิเศษ ซึ่งหากจะดำเนินการยาวนานกว่า 10 ปี จะต้องแจ้งเหตุผลความจำเป็นต่อภาคดีให้ทราบ และให้ครอบคลุมสินค้าทุกประเภทตามสาระสำคัญและข้อผูกพันเบื้องต้นของการใช้มาตรการอัตราภาษีพิเศษที่เท่ากัน รวมทั้งสินค้าเกษตรไม่แปรรูป หรือเปลี่ยนแปลงไปจากรูปแบบเดิมน้อยที่สุดเข้าร่วมด้วย แต่อนุโลมให้

มีรายการสินค้าเกษตรไม่แปรรูปที่ยังไม่พร้อมที่จะนำมาลดอัตราภาษีศุลกากร ตามกำหนดระยะเวลาได้ ซึ่งในการประชุมครั้งนี้ได้ผลสรุปของแผนการใหม่ในการลดอัตราภาษีศุลกากรสำหรับมาตรการอัตราภาษีพิเศษที่เท่ากัน ดังต่อไปนี้

แผนการลดอัตราภาษีศุลกากรสำหรับมาตรการอัตราภาษีพิเศษที่เท่ากันปีพ.ศ.2537 (ระยะเวลา 10 ปี)

1. การลดอัตราภาษีศุลกากรเร่งด่วน (Fast Track) ดังแผนภาพที่ 2.1

- สินค้าที่มีอัตราภาษีศุลกากรสูงกว่าร้อยละ 20 ให้ลดเหลือร้อยละ 0-5 ภายใน 7 ปี(ภายในวันที่ 1 มกราคม พ.ศ.2543)
- สินค้าที่มีอัตราภาษีศุลกากรเท่ากับร้อยละ 20 หรือต่ำกว่า ให้ลดลงเหลือร้อยละ 0-5 ภายใน 5 ปี(ภายในวันที่ 1 มกราคม พ.ศ.2541)

2. การลดอัตราภาษีศุลกากรตามปกติ (Normal Track) ดังแผนภาพที่ 2.2

- สินค้าที่มีอัตราภาษีศุลกากร สูงกว่าร้อยละ 20 ให้ลดลงเหลือร้อยละ 20 ภายใน 5 ปี(ภายในวันที่ 1 มกราคม พ.ศ.2541) และลดให้เหลือร้อยละ 0-5 ภายใน 5 ปี(ภายในวันที่ 1 มกราคม พ.ศ.2546)
- สินค้าที่มีอัตราภาษีศุลกากร เท่ากับร้อยละ 20 หรือต่ำกว่า ให้ลดลงเหลือร้อยละ 0-5 ภายใน 7 ปี(ภายในวันที่ 1 มกราคม พ.ศ.2543) เนื่องจากสินค้าเกษตรเป็นสินค้าหลักของประเทศสมาชิกที่มีส่วนคาบเกี่ยวกันอย่างชัดเจน

3. การย้ายบัญชีที่ขอยกเว้นไว้เป็นการชั่วคราว

ที่ประชุมได้ตัดสินใจยกเลิกบัญชีสินค้าที่ประเทศสมาชิกขอยกเว้นไว้เป็นการชั่วคราว (Temporary Exclusion List : TEL) โดยให้ย้ายไปอยู่ในบัญชีสินค้าที่ไม่อยู่ในบัญชีสงวน(Inclusion List) เป็นระยะๆ ครั้งละร้อยละ 20 ทุกปี เป็นระยะเวลา 5 ปี โดยเริ่มในวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2538 นั่นคือสินค้าที่ขอสงวนไว้ชั่วคราวจะหมดไปภายใน 5 ปี ดังแผนภาพที่ 2.3

แผนการลดหรือยกเลิกมาตรการที่มีใช้ชั่วคราวภาษีศุลกากร

ให้มีการยกเลิกมาตรการจำกัดด้านปริมาณ เมื่อสินค้านั้นลดอัตราภาษีศุลกากรอยู่ที่ระดับร้อยละ 20 หรือต่ำกว่า และให้ยกเลิกมาตรการที่มีใช้ภาษีอื่นๆ ภายในระยะเวลา 5 ปีต่อมา ดังแผนภาพที่ 2.1 และ 2.2

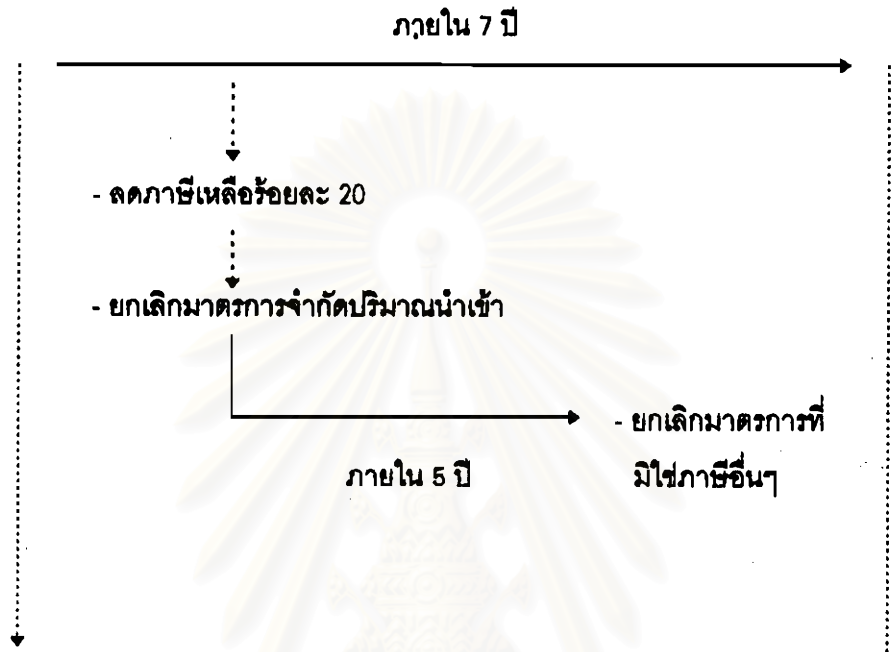
ตารางที่ 2.3 แสดงการเปรียบเทียบแผนการลดอัตราภาษีศุลกากรของมาตรการ CEPT ระหว่างแผน 15 ปี และ 10 ปี

การลดอัตราภาษีศุลกากร	แผนการเดิม (ระยะเวลา 15 ปี)	แผนการใหม่ (ระยะเวลา 10 ปี)
<p>1. การลดภาษีตามปกติ(Normal Track)</p> <p>1.1 ภาษีที่สูงกว่า ร้อยละ 20</p> <ul style="list-style-type: none"> - ลดเหลือ ร้อยละ 20 - ลดเหลือ ร้อยละ 0 - 5 <p>1.2 ภาษีเท่ากับ ร้อยละ 20 หรือ ต่ำกว่า</p> <ul style="list-style-type: none"> - ลดเหลือ ร้อยละ 0 - 5 	<p>ภายใน 5 - 8 ปี</p> <p>ภายใน 7 ปี ที่เหลือ</p> <p>ภายใน 15 ปี</p>	<p>ภายใน 5 ปี</p> <p>ภายใน 5 ปี ที่เหลือ</p> <p>ภายใน 7 ปี</p>
<p>2. การลดภาษีเร่งด่วน(Fast Track)</p> <p>2.1 ภาษีสูงกว่า ร้อยละ 20</p> <ul style="list-style-type: none"> - ลดเหลือ ร้อยละ 0 - 5 <p>2.2 ภาษีเท่ากับ ร้อยละ 20 หรือ ต่ำกว่า</p> <ul style="list-style-type: none"> - ลดเหลือ ร้อยละ 0 - 5 	<p>ภายใน 10 ปี</p> <p>ภายใน 7 ปี</p>	<p>ภายใน 7 ปี</p> <p>ภายใน 5 ปี</p>
<p>3. รายการยกเว้นลดภาษีชั่วคราว (Exclusion List)</p>	<p>ให้ยกเลิกครั้งละ ร้อยละ 20 ทุกปี เป็นเวลา 5 ปี</p>	<p>ให้มีการทบทวนใหม่ในปีที่ 8 (พ.ศ.2543)</p>

แผนภาพที่ 2.1 : แสดงขั้นตอนการลดอัตราภาษีแบบเร่งด่วนของ AFTA (Fast Track)

1) สินค้าที่มีภาษีสูงกว่าร้อยละ 20

- ลดภาษีเหลือร้อยละ 0-5

2) สินค้าที่มีภาษีเท่ากับร้อยละ 20 หรือต่ำกว่า

- ลดภาษีนำเข้าเหลือร้อยละ 20

- ยกเลิกมาตรการจำกัดด้านปริมาณนำเข้า

- ยกเลิกมาตรการที่มีใช่อื่นๆ

ภายใน 5 ปี

ระยะเวลา (ค.ศ.1993)

1998

2000

(พ.ศ.)

(2541)

(2543)

เริ่มต้น 1 มกราคม พ.ศ. 2536

แผนภาพที่ 2.2 : แสดงขั้นตอนการลดอัตราภาษีศุลกากรตามปกติของ AFTA (Normal Track)

1) สินค้าที่มีภาษีสูงกว่า
ร้อยละ 20 | - ลดภาษีเหลือร้อยละ 20
- ยกเลิกข้อจำกัดด้าน
ปริมาณนำเข้า | - ลดภาษีเหลือร้อยละ 0-5
- ยกเลิกมาตรการที่มีใช่
ภาษีอื่นๆ |
|--|--|---|

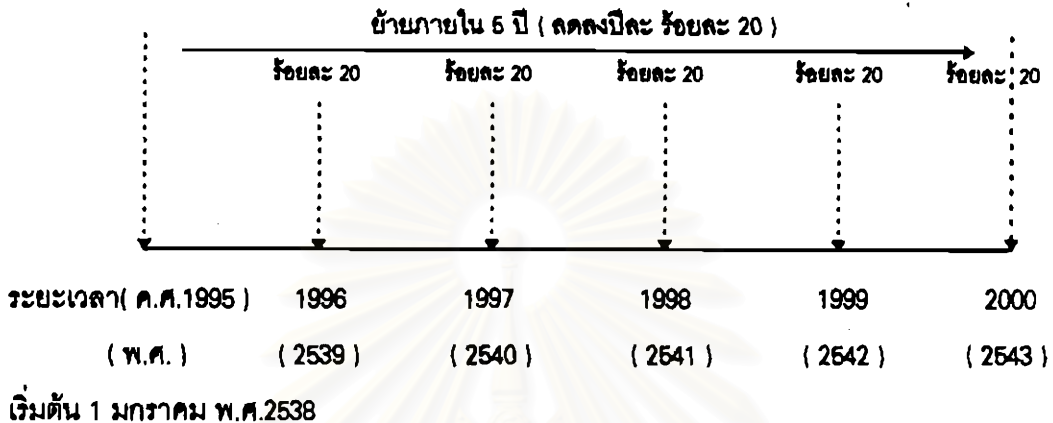
แผนภาพที่ 2.3 แสดงขั้นตอนการย้ายบัญชีสินค้าที่ขอยกเว้นไว้ชั่วคราว (Exclusion List)

บัญชีสินค้าที่ขอยกเว้นไว้ชั่วคราว

(Exclusion List)

บัญชีสินค้าที่ไม่ขอยกเว้น

(Inclusion List)

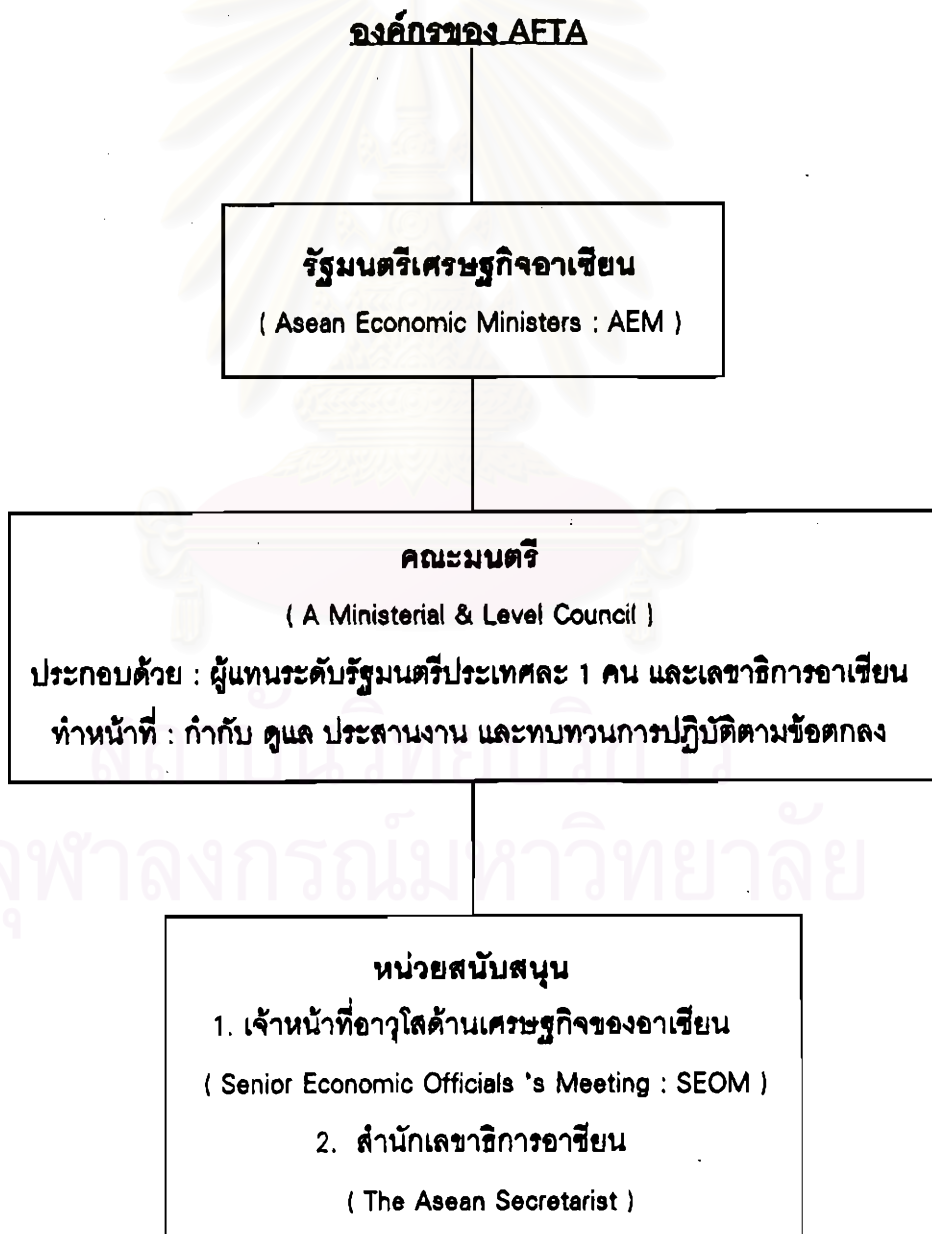
เงื่อนไขการได้รับสิทธิประโยชน์ร่วมกันของประเทศสมาชิกเขตการค้าเสรีอาเซียน

1. สินค้าที่ได้รับสิทธิประโยชน์ จะต้องเป็นสินค้าที่อยู่ในรายการและแผนการลดภาษีศุลกากร ที่ได้รับความเห็นชอบจากคณะมนตรีเขตการค้าเสรีอาเซียน (AFTA Council)
2. สินค้าที่ได้รับสิทธิประโยชน์ จะต้องเป็นไปตามกฎการว่าด้วยแหล่งกำเนิดของสินค้า คือ จะต้องมีส่วนการใช้วัตถุดิบภายในอาฟต้า (Local Content) เป็นสัดส่วนอย่างน้อยร้อยละ 40 ของมูลค่าวัตถุดิบทั้งหมด โดยอาจเป็นวัตถุดิบจากประเทศใดประเทศหนึ่ง หรือจากหลายประเทศสมาชิกของอาฟต้ารวมกัน และผู้ขอรับสิทธิประโยชน์จะต้องกรอกแบบใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้า (Form D) ที่ออกโดยหน่วยงานที่มีอำนาจในการออกใบรับรองประเทศผู้ส่งออกสินค้านั้น เช่น ของประเทศไทย ได้แก่ กรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์
3. ประเทศที่ได้รับสิทธิประโยชน์ จะต้องลดภาษีศุลกากรของประเทศตนเองในสินค้านิดเดียวกันให้เหลือ ร้อยละ 20 หรือต่ำกว่า จึงจะได้รับสิทธิประโยชน์ในการลดอัตราภาษีศุลกากรของสินค้านั้นจากประเทศสมาชิกอื่น อย่างไรก็ตามในกรณีที่ยังลดอัตราภาษีศุลกากรของสินค้าไม่ถึง ร้อยละ 20 ก็ให้ได้รับสิทธิประโยชน์จากประเทศอื่นที่ยังลดอัตราภาษีศุลกากรลงไม่ถึง ร้อยละ 20 ในรายการสินค้าเดียวกัน

องค์ประกอบขององค์กรเขตการค้าเสรีอาเซียน

เพื่อให้การดำเนินการเป็นไปตามข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียน จึงได้มีมติให้รัฐมนตรีเศรษฐกิจอาเซียนจัดตั้งคณะมนตรีระดับรัฐมนตรีขึ้น เพื่อทำหน้าที่รับผิดชอบการดำเนินการตามข้อตกลง โดยให้มีการสนับสนุนการดำเนินการจากเจ้าหน้าที่อาวุโสด้านเศรษฐกิจของอาเซียน และสำนักเลขาธิการอาเซียน ดังแผนภาพที่ 2.4

แผนภาพที่ 2.4 องค์ประกอบองค์กรของ AFTA

ภาวะการค้าระหว่างประเทศไทยกับ 5 ประเทศสมาชิกอาเซียนโดยรวม ก่อนมีการปฏิบัติตามมาตรการอัตราภาษีพิเศษที่เท่ากัน

ในช่วงปี พ.ศ.2532 ถึง พ.ศ.2536 ซึ่งเป็นช่วงก่อนมีการจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียนหรือก่อนมีการใช้มาตรการอัตราภาษีพิเศษที่เท่ากัน อาเซียนได้เป็นประเทศคู่ค้าที่สำคัญของไทยอันดับที่ 4 รองจาก ญี่ปุ่น นาฟต้า และสหภาพยุโรป ซึ่งไทยมีสัดส่วนของมูลค่าการค้าโดยเฉลี่ยด้วยเท่ากับ ร้อยละ 24.5 17.3 และ 16.6 ตามลำดับ ในขณะที่ไทยมีสัดส่วนมูลค่าการค้าโดยเฉลี่ยกับอาเซียนเพียงร้อยละ 12.5 ของมูลค่าการค้ารวมของไทยก็ตาม แต่ก็มีอัตราการขยายตัวของมูลค่าการค้าโดยเฉลี่ย ร้อยละ 19.7 ต่อปี ซึ่งเป็นอัตราการขยายตัวที่มากกว่าการค้าระหว่างไทยกับประเทศคู่ค้า 3 อันดับแรก ที่มีอัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้นเพียง ร้อยละ 15.6 15.6 และ 14.8 ต่อปี ตามลำดับเท่านั้น ดังตารางที่ 2.4

ตารางที่ 2.4 โครงสร้างการค้าของไทยปี พ.ศ.2532 ถึง พ.ศ.2536

หน่วย : ร้อยละต่อปี

ประเทศคู่ค้า	สัดส่วนเฉลี่ย			การเปลี่ยนแปลงโดยเฉลี่ย		
	ไทยส่งออก	ไทยนำเข้า	มูลค่าการค้า	ไทยส่งออก	ไทยนำเข้า	มูลค่าการค้า
ญี่ปุ่น	17.4	29.9	24.5	16.3	15.5	15.6
นาฟต้า	23.6	12.5	17.3	16.1	14.9	15.6
สหภาพยุโรป	19.5	14.4	16.6	12.6	17.4	14.8
อาเซียน	12.7	12.4	12.5	26.5	14.5	19.7
อื่นๆ	26.8	30.8	29.1	15.0	15.8	15.2
รวม	100.0	100.0	100.0	16.3	15.6	15.8

ที่มา : คำนวณจากตารางที่ 1.2 ในบทที่ 1 (จากตารางสถิติศุลกากร ศูนย์สถิติการพาณิชย์ กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์)

และในช่วงดังกล่าวนี้ไทยได้ส่งออกไปอาเซียนเป็นสัดส่วนเฉลี่ยร้อยละ 12.7 ของการส่งออกรวมของไทย ถึงแม้ว่าจะเป็นสัดส่วนการส่งออกที่น้อยกว่าการส่งออกไป ญี่ปุ่น นาฟต้า และสหภาพยุโรป ที่มีสัดส่วนการส่งออกเป็นร้อยละ 17.4 23.6 และ 19.5 ก็ตาม แต่การส่งออกของไทยไปอาเซียนได้มีอัตราการขยายตัวถึงร้อยละ 26.5 ต่อปี ซึ่งมีอัตราการขยายตัวมากกว่าการส่งออกไป ญี่ปุ่น นาฟต้า และสหภาพยุโรป ที่มีอัตราการขยายตัวอยู่ในระดับร้อยละ 16.3 16.1 และ 12.6 เท่านั้น ตามลำดับ โดยมีรายการสินค้าที่ไทยส่งออกไปอาเซียนที่สำคัญ ได้แก่ เครื่อง

คอมพิวเตอร์-ส่วนประกอบ ผลิตภัณฑ์พลาสติก แผงวงจรไฟฟ้า ข้าว เครื่องวิดีโอ-ส่วนประกอบ รถยนต์-อุปกรณ์และส่วนประกอบ เครื่องรับวิทยุ-โทรทัศน์ เสื้อผ้าสำเร็จรูป ผ้าผืน ยางพารา วงจรพิมพ์ น้ำตาลทราย มอเตอร์-เครื่องกำเนิดไฟฟ้า กังสดแซ่เย็น-แช่แข็ง และหม้อแปลงไฟฟ้า

สำหรับทางด้าน การนำเข้าไทยได้นำเข้าจากอาเซียนในสัดส่วนเฉลี่ยร้อยละ 12.4 ของมูลค่าการนำเข้ารวมของไทย และมีการขยายตัวของการนำเข้าในอัตราร้อยละ 14.5 ต่อปี ซึ่งใกล้เคียงกับการนำเข้าจากนาฟต้าที่มีสัดส่วนเฉลี่ยร้อยละ 12.5 ของมูลค่าการนำเข้ารวมของไทย และมีอัตราการขยายตัวของการนำเข้าจากนาฟต้าร้อยละ 14.9 ต่อปี อย่างไรก็ตามแม้ว่าสัดส่วนและอัตราการขยายตัวของการนำเข้าจะมีค่าใกล้เคียงกับการนำเข้าจากนาฟต้าก็ตาม แต่การนำเข้าจากอาเซียนก็ยังมีสัดส่วนและอัตราการขยายตัวน้อยกว่าการนำเข้าจากญี่ปุ่น และสหภาพยุโรป สำหรับสินค้าที่ไทยนำเข้าจากอาเซียนที่สำคัญ ได้แก่ น้ำมันดิบ เครื่องจักรที่ใช้ไฟฟ้า-ส่วนประกอบ เครื่องจักรใช้ในอุตสาหกรรม น้ำมันดีเซล เครื่องใช้ไฟฟ้า เยื่อทำกระดาษ-ไม้ต่างๆ เคมีภัณฑ์ เหล็ก-เหล็กกล้า น้ำมันเชื้อเพลิงสำหรับเตาอบยเลอร์ เบนซินชนิดพรีเมียม เครื่องใช้ในบ้านเรือน น้ำมันก๊าด ผลิตภัณฑ์โลหะ ปุ๋ย-ยากำจัดศัตรูพืช และน้ำมันหล่อลื่น-น้ำมันเบรก

ตารางที่ 2.5 การค้าระหว่างประเทศไทยกับประเทศสมาชิกอาเซียนปีพ.ศ.2532 ถึง พ.ศ.2536

(หน่วย : ล้านบาท)

ประเทศ / ปีพ.ศ.	2532	2533	2534	2535	2536
ไทย - อาเซียน					
ส่งออก	59,487.2	67,067.9	85,914.3	104,824.4	150,210.0
นำเข้า	82,391.5	104,344.4	119,588.8	131,985.3	140,534.6
มูลค่าการค้า	141,878.7	171,412.3	205,503.1	236,809.7	290,744.6
สัดส่วนการส่งออก	(100)	(100)	(100)	(100)	(100)
สัดส่วนการนำเข้า	(100)	(100)	(100)	(100)	(100)
สัดส่วนการค้า	(100)	(100)	(100)	(100)	(100)

ตารางที่ 2.5 (ต่อ)

(หน่วย : ล้านบาท)

ประเทศ / ปีพ.ศ.	2532	2533	2534	2535	2536
ไทย - บรูไน					
ส่งออก	783.2	782.7	719.7	646.9	914.0
นำเข้า	4,806.8	4,544.9	4,784.4	5,551.2	6,421.2
มูลค่าการค้า	5,590.0	5,327.6	5,504.1	6,198.1	7,335.2
สัดส่วนการส่งออก	(1.3)	(1.2)	(0.8)	(0.6)	(0.6)
สัดส่วนการนำเข้า	(5.8)	(4.4)	(4.0)	(4.2)	(4.6)
สัดส่วนการค้า	(3.9)	(3.1)	(2.7)	(2.6)	(2.2)
ไทย - อินโดนีเซีย					
ส่งออก	4,136.8	3,950.3	5,445.0	7,190.7	5,120.0
นำเข้า	6,944.7	5,059.2	5,627.1	7,392.1	12,968.4
มูลค่าการค้า	11,081.5	9,009.5	11,072.1	14,528.8	18,088.4
สัดส่วนการส่งออก	(7.0)	(5.9)	(6.3)	(6.9)	(3.4)
สัดส่วนการนำเข้า	(8.4)	(4.8)	(4.7)	(5.6)	(9.2)
สัดส่วนการค้า	(7.8)	(5.3)	(5.4)	(6.2)	(6.2)
ไทย - มาเลเซีย					
ส่งออก	15,061.4	14,702.4	17,457.4	21,375.3	26,323.3
นำเข้า	17,193.8	28,679.9	30,376.4	40,526.5	42,384.5
มูลค่าการค้า	32,255.2	43,382.3	47,833.8	61,901.8	68,707.8
สัดส่วนการส่งออก	(25.3)	(21.9)	(20.3)	(20.4)	(17.5)
สัดส่วนการนำเข้า	(20.9)	(27.5)	(25.4)	(30.7)	(30.2)
สัดส่วนการค้า	(22.7)	(25.3)	(23.3)	(26.1)	(23.6)

ตารางที่ 2.5 (ต่อ)

(หน่วย : ล้านบาท)

ประเทศ / ปีพ.ศ.	2532	2533	2534	2535	2536
ไทย - ฟิลิปปินส์					
ส่งออก	2,661.7	4,287.9	2,680.1	3,926.7	5,007.6
นำเข้า	2,579.2	2,779.1	2,491.3	3,077.4	4,572.5
มูลค่าการค้า	5,240.9	7,067.0	5,171.4	7,004.1	9,580.1
สัดส่วนการส่งออก	(4.5)	(6.4)	(3.1)	(3.7)	(3.3)
สัดส่วนการนำเข้า	(3.1)	(2.7)	(2.1)	(2.3)	(3.3)
สัดส่วนการค้า	(3.7)	(4.1)	(2.5)	(3.0)	(3.3)
ไทย - สิงคโปร์					
ส่งออก	36,844.1	43,344.6	59,612.2	71,684.7	112,844.9
นำเข้า	50,867.0	63,281.4	76,309.7	75,438.0	75,187.9
มูลค่าการค้า	87,711.1	106,626.0	135,921.9	147,122.7	188,032.8
สัดส่วนการส่งออก	(61.9)	(64.6)	(69.4)	(68.4)	(75.1)
สัดส่วนการนำเข้า	(61.7)	(60.6)	(63.8)	(57.2)	(53.5)
สัดส่วนการค้า	(61.8)	(62.2)	(66.1)	(62.1)	(64.7)

ที่มา : สถิติศุลกากร ศูนย์สถิติการพาณิชย์ กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์

หมายเหตุ : ข้อมูลปีพ.ศ.2536 เป็นตัวเลขเบื้องต้น

: ตัวเลขในวงเล็บเป็นสัดส่วน (ร้อยละ)

ตารางที่ 2.6 การค้าระหว่างประเทศโดยเฉลี่ยของไทยกับอาเซียน เปรียบเทียบกับการค้าระหว่างไทยกับโลก ช่วงปีพ.ศ.2532 ถึง พ.ศ.2536

(หน่วย : ร้อยละต่อปี)

ประเทศคู่ค้า	สัดส่วนเฉลี่ย			การเปลี่ยนแปลงโดยเฉลี่ย		
	ไทยส่งออก	ไทยนำเข้า	มูลค่าการค้า	ไทยส่งออก	ไทยนำเข้า	มูลค่าการค้า
โลก	100.0	100.0	100.0	16.3	15.6	15.8
อาเซียน	12.7	12.4	12.5	26.5	14.5	19.7
บรูไน	0.1	0.5	0.4	5.8	7.9	7.4
อินโดนีเซีย	0.8	0.8	0.8	9.2	22.7	15.0
มาเลเซีย	2.6	3.4	3.0	15.5	27.7	21.3
ฟิลิปปินส์	0.5	0.3	0.4	24.4	17.5	20.1
สิงคโปร์	8.7	7.4	7.9	33.2	10.9	21.3

ที่มา : จำนวนจากตารางที่ 2.5 (จากตารางสถิติศุลกากร ศูนย์สถิติการพาณิชย์ กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์)

ตารางที่ 2.7 การค้าระหว่างประเทศไทยกับ 5 ประเทศสมาชิกอาเซียนโดยเฉลี่ย ในช่วงปีพ.ศ. 2532 ถึง พ.ศ.2536

(หน่วย : ร้อยละต่อปี)

ประเทศคู่ค้า	สัดส่วนเฉลี่ย			การเปลี่ยนแปลงโดยเฉลี่ย		
	ไทยส่งออก	ไทยนำเข้า	มูลค่าการค้า	ไทยส่งออก	ไทยนำเข้า	มูลค่าการค้า
อาเซียน	100.0	100.0	100.0	26.5	14.5	19.7
บรูไน	0.9	4.6	3.0	5.8	7.9	7.4
อินโดนีเซีย	5.9	6.4	6.2	9.2	22.7	15.0
มาเลเซีย	21.1	26.9	24.2	15.5	27.7	21.3
ฟิลิปปินส์	4.2	2.7	3.2	24.4	17.5	20.1
สิงคโปร์	67.9	59.4	63.4	33.2	10.9	21.3

ที่มา : จำนวนจากตารางที่ 2.5 (จากตารางสถิติศุลกากร ศูนย์สถิติการพาณิชย์ กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์)

การค้าระหว่างไทยและบรูไน

การค้าระหว่างไทยและบรูไนในช่วงดังกล่าวนี้ เมื่อคิดเป็นสัดส่วนเฉลี่ยจะพบว่ามี ร้อยละ 0.4 ของมูลค่าการค้ารวมของไทย หรือประมาณ ร้อยละ 3 ของมูลค่าการค้าระหว่างไทย และอาเซียน และมีการขยายตัวในอัตรา ร้อยละ 7.4 ต่อปี ซึ่งเป็นอัตราการขยายตัวที่น้อยที่สุด เมื่อเทียบกับการค้าระหว่างไทยกับประเทศสมาชิกอาเซียนอื่นๆ

ในการส่งออกของไทยไปบรูไนมีสัดส่วนโดยเฉลี่ยร้อยละ 0.1 ของมูลค่าการส่งออกรวมของไทย หรือประมาณร้อยละ 0.9 ของมูลค่าการส่งออกไปอาเซียน ซึ่งเป็นสัดส่วนการส่งออกที่น้อยกว่าการส่งออกไปประเทศสมาชิกอาเซียนอื่นๆ และมีอัตราการขยายตัวเพียงร้อยละ 6.8 ต่อปี และสินค้าออกที่สำคัญไปบรูไน ได้แก่ ข้าว เสื้อผ้าสำเร็จรูป ผลิตภัณฑ์พลาสติก ผลิตภัณฑ์เซรามิก และรองเท้า-ส่วนประกอบ

และด้านการนำเข้าของไทยจากบรูไนมีสัดส่วนโดยเฉลี่ยร้อยละ 0.5 ของมูลค่าการนำเข้ารวมของไทย หรือประมาณร้อยละ 4.6 ของมูลค่าการนำเข้าจากอาเซียน ซึ่งเป็นการนำเข้าที่น้อยกว่าการนำเข้าจากประเทศสมาชิกอาเซียนอื่นๆ และมีการอัตราการขยายตัวโดยเฉลี่ยร้อยละ 7.9 ต่อปี และสำหรับสินค้าที่ไทยนำเข้าจากบรูไนส่วนใหญ่จะเป็นน้ำมันเกือบทั้งหมด

การค้าระหว่างไทยและอินโดนีเซีย

จากตารางที่ 2.6 และ 2.7 จะพบว่าในช่วงปีพ.ศ.2532ถึงพ.ศ.2536 ไทยได้มีการค้ากับอินโดนีเซียคิดเป็นสัดส่วนเฉลี่ยประมาณ ร้อยละ 0.8 ของมูลค่าการค้ารวมของไทย หรือประมาณ ร้อยละ 6.2 ของมูลค่าการค้าระหว่างไทยกับกลุ่มอาเซียน และมีอัตราการขยายตัวเฉลี่ย ร้อยละ 15 ต่อปี

ซึ่งในช่วงดังกล่าวนี้ การส่งออกของไทยไปอินโดนีเซียมีสัดส่วนเฉลี่ยประมาณ ร้อยละ 0.8 ของมูลค่าการส่งออกรวมของไทย หรือประมาณ ร้อยละ 5.9 ของมูลค่าการส่งออกของไทยไปอาเซียน โดยมีอัตราการขยายตัวเฉลี่ย ร้อยละ 9.2 ต่อปี และสินค้าออกสำคัญที่ไทยส่งไปอินโดนีเซีย ได้แก่ น้ำตาลทราย เครื่องจักรกลอุปกรณ์-ส่วนประกอบ เส้นใยประดิษฐ์ เคมีภัณฑ์ ข้าว และเมล็ดพลาสติก

ทางด้านการนำเข้าไทยได้นำเข้าจากอินโดนีเซียเป็นสัดส่วนเฉลี่ยประมาณ ร้อยละ 0.8 ของมูลค่าการนำเข้ารวมของไทย หรือประมาณร้อยละ 6.4 ของมูลค่าการนำเข้าจากอาเซียน โดยมีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยสูงถึงร้อยละ 22.7 ต่อปี และสินค้าที่ไทยนำเข้าจากอินโดนีเซียที่สำคัญ ได้แก่ เหล็ก-เหล็กกล้า น้ำมันดิบ เคมีภัณฑ์ ปลา-ปลาสำเร็จรูป ผ้าฝ้ายและเส้นใย

การค้าระหว่างไทยและมาเลเซีย

ในช่วงดังกล่าวนี้ การค้าระหว่างไทยและมาเลเซียมีสัดส่วนของมูลค่าการค้าประมาณ ร้อยละ 3 ของมูลค่าการค้ารวมของไทย หรือประมาณ ร้อยละ 24.2 ของมูลค่าการค้าระหว่างไทยกับอาเซียน และมีอัตราการขยายตัวเฉลี่ย ร้อยละ 21.3 ต่อปี

ซึ่งมีสัดส่วนการส่งออกไปมาเลเซีย ร้อยละ 2.6 ของมูลค่าการส่งออกรวมของไทย หรือประมาณ ร้อยละ 21.1 ของมูลค่าการส่งออกของไทยไปอาเซียน และมีการขยายตัวในอัตรา ร้อยละ 15.5 ต่อปี โดยมีการส่งออกในรายการสินค้าที่สำคัญ เช่น ข้าว ยางพารา แฉงวงจไฟฟ้า- ส่วนประกอบ น้ำตาลทราย และเครื่องรับวิทยุโทรทัศน์ส่วนประกอบ

ทางด้านการนำเข้าของไทยจากมาเลเซียนั้นมีสัดส่วน ร้อยละ 3.4 ของมูลค่าการนำเข้ารวมของไทย หรือประมาณ ร้อยละ 26.9 ของมูลค่าการนำเข้าจากอาเซียน และมีอัตราการขยายตัวโดยเฉลี่ย ร้อยละ 27.7 ต่อปี ซึ่งเป็นอัตราการขยายตัวที่สูงกว่าอัตราการขยายตัวของการนำเข้าจากประเทศสมาชิกอาเซียนอื่นๆ และในช่วงดังกล่าวนี้ได้มีการนำเข้าในรายการสินค้าที่สำคัญ เช่น น้ำมันดิบ ไม้แปรรูป-ไม้ซุง เครื่องจักรใช้ในอุตสาหกรรม และเหล็ก-เหล็กกล้า

การค้าระหว่างไทยและฟิลิปปินส์

สำหรับมูลค่าการค้าเฉลี่ยของไทยที่มีต่อฟิลิปปินส์ในช่วงดังกล่าวนี้ มีสัดส่วนประมาณ ร้อยละ 0.4 ของมูลค่าการค้ารวมของไทย หรือประมาณ ร้อยละ 3.2 ของมูลค่าการค้าระหว่างไทยกับอาเซียน ซึ่งมีอัตราการขยายตัวเฉลี่ย ร้อยละ 20.1 ต่อปี

และมีสัดส่วนการส่งออกของไทยไปฟิลิปปินส์ ร้อยละ 0.5 ของมูลค่าการส่งออกรวมของไทย หรือประมาณ ร้อยละ 4.2 ของมูลค่าการส่งออกของไทยไปอาเซียน และมีอัตราการ

ขยายตัวเฉลี่ย ร้อยละ 24.4 ต่อปี ซึ่งประกอบด้วยสินค้าออกที่สำคัญ เช่น เครื่องจักรกล-อุปกรณ์ และส่วนประกอบ สายไฟฟ้า-สายเคเบิล เคมีภัณฑ์ เมล็ดพลาสติก และผลิตภัณฑ์พลาสติก

ทางด้านการนำเข้านั้น ไทยได้มีการนำเข้าจากฟิลิปปินส์เป็นสัดส่วนเฉลี่ยประมาณ ร้อยละ 0.3 ของมูลค่าการนำเข้ารวมของไทย หรือประมาณ ร้อยละ 2.7 ของมูลค่าการนำเข้าของไทยจากกลุ่มอาเซียน ซึ่งมีอัตราการขยายตัวสูงถึง ร้อยละ 17.5 ต่อปี และสินค้าที่ไทยนำเข้าจากฟิลิปปินส์ที่สำคัญ ได้แก่ ปุ๋ยเคมี สินแร่โลหะ-เศษโลหะ และลวด-เคเบิลที่หุ้มฉนวน

การค้าระหว่างไทยและสิงคโปร์

ในขณะเดียวกันไทยได้มีการค้ากับสิงคโปร์คิดเป็นสัดส่วนเฉลี่ยร้อยละ 7.9 ของมูลค่าการค้ารวมของไทย หรือร้อยละ 63.4 ของมูลค่าการค้าระหว่างไทยและอาเซียน และมีการขยายตัวโดยเฉลี่ยร้อยละ 21.3 ต่อปี ซึ่งเป็นอัตราการขยายตัวที่เท่ากับการค้าระหว่างไทยและสิงคโปร์

โดยมีการส่งออกไปสิงคโปร์เป็นสัดส่วนเฉลี่ยร้อยละ 8.7 ของมูลค่าการส่งออกรวมของไทย หรือประมาณร้อยละ 67.9 ของมูลค่าการส่งออกไปอาเซียน และมีการขยายตัวโดยเฉลี่ยในอัตราร้อยละ 33.2 ต่อปี ซึ่งเป็นอัตราการขยายตัวที่มากที่สุดในบรรดาประเทศสมาชิกอาเซียนอื่นๆ และสำหรับสินค้าที่มีการส่งออกไปสิงคโปร์ที่สำคัญ ได้แก่ เครื่องคอมพิวเตอร์-ส่วนประกอบ แผงวงจรไฟฟ้า-ส่วนประกอบ เครื่องจักรกล-อุปกรณ์ เครื่องวิดีโอ และเครื่องเสียง-ส่วนประกอบ

ทางด้านการนำเข้าที่ไทยนำเข้าจากสิงคโปร์มีสัดส่วนร้อยละ 7.4 ของมูลค่าการนำเข้ารวมของไทย หรือประมาณร้อยละ 59.4 ของมูลค่าการนำเข้าจากอาเซียน ซึ่งเป็นสัดส่วนที่มากกว่าครึ่งหนึ่งของการนำเข้าจากอาเซียน อย่างไรก็ตามในการนำเข้าได้มีอัตราการขยายตัวโดยเฉลี่ยเพียงร้อยละ 10.9 ต่อปีเท่านั้น และรายการสินค้าที่มีการนำเข้ามากโดยเฉลี่ย ได้แก่ ผลิตภัณฑ์น้ำมัน เครื่องจักรใช้ในการอุตสาหกรรม เครื่องจักรใช้ไฟฟ้า-ส่วนประกอบ และเคมีภัณฑ์

สรุปภาวะการค้าระหว่างประเทศของไทยที่มีต่อ 5 ประเทศสมาชิกอาเซียนในช่วงปีพ.ศ.2532 ถึง พ.ศ.2536

เมื่อพิจารณาทางด้านการค้าโดยรวมในช่วงดังกล่าวนี้จะพบว่า การค้าที่ไทยทำกับประเทศสมาชิกอาเซียนมากที่สุด คือ สิงคโปร์ ซึ่งไทยมีการทำการค้าด้วยถึงร้อยละ 63.4 ของมูลค่าการค้าระหว่างไทยและอาเซียน โดยมีอัตราการขยายตัวร้อยละ 21.3 ซึ่งมีการขยายตัวมากที่สุด และเท่ากับอัตราการขยายตัวของการค้าระหว่างไทยและมาเลเซีย ถึงแม้ว่าจะมีมูลค่าการค้าร้อยละ 24.2 เป็นอันดับสองรองจากสิงคโปร์ก็ตาม และสำหรับประเทศสมาชิกอาเซียนที่ไทยทำการค้าด้วยน้อยที่สุด ก็คือ บรูไน ที่ไทยทำการค้าด้วยร้อยละ 3 ของมูลค่าการค้าระหว่างไทยและอาเซียน ซึ่งใกล้เคียงกับการค้าระหว่างไทยและฟิลิปปินส์ที่ไทยทำการค้าด้วยร้อยละ 3.2 แต่มีอัตราการขยายตัวที่แตกต่างกัน เพราะการค้าระหว่างไทยและบรูไนมีอัตราการขยายตัวเพียงร้อยละ 7.4 ในขณะที่การค้าระหว่างไทยและฟิลิปปินส์มีอัตราการขยายตัวถึงร้อยละ 20.1

สำหรับการส่งออกจะพบว่าประเทศสมาชิกอาเซียนที่ไทยส่งออกไปคิดเป็นมูลค่ามากที่สุด ได้แก่ สิงคโปร์ คิดเป็นสัดส่วนได้ร้อยละ 67.9 ของการส่งออกไปอาเซียน และมีอัตราการขยายตัวมากที่สุด คือ ร้อยละ 33.2 รองลงมาคือ มาเลเซีย ที่ไทยมีมูลค่าการส่งออกด้วยร้อยละ 21.1 แต่มีอัตราการขยายตัวร้อยละ 15.5 ซึ่งน้อยกว่าอัตราการขยายตัวของการส่งออกไปฟิลิปปินส์ ที่มีอัตราการขยายตัวร้อยละ 24.4 ถึงแม้ว่าจะมีมูลค่าการส่งออกคิดเป็นร้อยละ 4.2 ก็ตาม และสำหรับประเทศสมาชิกอาเซียนที่ไทยส่งออกไปน้อยที่สุด ก็คือ บรูไน โดยไทยส่งออกไปคิดเป็นมูลค่าร้อยละ 0.9 และมีอัตราการขยายตัวน้อยที่สุด คือ ร้อยละ 5.8 ทางด้านการนำเข้าไทยได้มีการนำเข้าจากสิงคโปร์มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 59.4 ของการนำเข้าจากอาเซียน แต่มีอัตราการขยายตัวของการนำเข้าเกือบจะน้อยที่สุด คือ ร้อยละ 10.9 ในขณะที่ไทยมีการนำเข้าจากฟิลิปปินส์น้อยที่สุดคิดเป็นร้อยละ 2.7 แต่มีอัตราการขยายตัวของการนำเข้าร้อยละ 17.5 ซึ่งมีอัตราการขยายตัวมากกว่าการนำเข้าจากสิงคโปร์ อย่างไรก็ตาม โดยสรุปแล้วประเทศสมาชิกอาเซียนที่ไทยมีมูลค่าการส่งออกไปด้วยจากมากไปหาน้อย ก็คือ สิงคโปร์ มาเลเซีย อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ และบรูไน แต่สำหรับทางด้านอัตราการขยายตัวของการส่งออกจะพบว่า การส่งออกไปสิงคโปร์มีอัตราการขยายตัวมากที่สุด รองลงมา คือ ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย อินโดนีเซีย และบรูไน ตามลำดับ สำหรับการนำเข้าไทยได้มีการนำเข้าจากสิงคโปร์เป็นอันดับหนึ่งเช่นกัน รองลงมา คือ มาเลเซีย อินโดนีเซีย บรูไน และฟิลิปปินส์ โดยมีอัตราการขยายตัวของการนำเข้าจากมาเลเซียมากที่สุด และตามมาด้วยอัตราการขยายตัวของการนำเข้าจาก อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และบรูไน